

IHMISIÄ TELINEILLÄ

KALLE PÄÄTALO

Ihmisiä telineillä

Rakennustyömaa elää kiihkeäsykkeisenä ja alati muotoaan vaihtavana Kalle Päätalon tuoreessa ja suorasukaisessa kuvauksessa suuren kaupunkitalon kohoamisesta montusta harjaan. Varmasti aihepiirinsä halliten Päätalo luo vahvan todellisuuden tunnun jokaiseen yksityiskohtaan kaivinkoneiden möyryvästä maaperään tunkeutumisesta aina tuon työläisten Mammonalinnaksi ristimän rakennuksen viimeistelyyn. Tätä elävää taustaa vasten piirtyy selkeänä ja monivivahteisena kirjailijan kuvauksen keskeinen kohde: rakennustyömaan moninaiset ihmiset. Varmaotteisella henkilökuvauksellaan Päätalo on ihmisissään tuonut esille jotain jokaiselle rakennustyömaalle olennaista ja yleispätevää. Ammatin karkeapuheiseksi muokkaama Iida Leppäviita, nuoruutensa synkkien muistojen katkeroittama muurari ja pääluottamusmies Pekka Kaislalampi, humoristisuudessaan riemastuttavat tyypit Elefantti-Jussi ja Professori Lehtimäki, sitkeästi uurastava jurrikka Aukusti Kivikko, pääkallonmuodon mukaan ihmisiä luokitteleva kirjuri "Vaahtolaine-Takanen", järkyttävän lopun saava tuurijuoppo Heinonen ja monet muut suunsoittajista ja rähinöitsijöistä taidoistaan ylpeileviin ammattimiesten huippuihin astuvat lukijan eteen suoraan tuosta nykyaikaiseen kaupunkikuvaan niin kiinteästi liittyvästä laastin, betonin ja teräksen maailmasta. Romaanin päähenkilön, työmaan vastaavan rakennusmestarin Mauno Joensivun kehitys muodostaa romaanin jätävän kaaren: epäonnistuneen avioliittonsa tilalle hän rakentaa uuden totuudesta tinkimättä ja aiempia vaiheitaan kaunistelematta.

Kalle Päätalo on laajamittaisella ja hallitulla romaanillaan suorittanut kirjallisuudessamme merkittävän aluevaltauksen. Ihmisiä telineillä on teos, joka aiheensa ja toteutuksensa takia kiinnostaa jokaista, vaateliasta kirjallisuuden tuntijasta laastinkantajaan.

Päätalo, Kalle (1958): Ihmisiä telineillä. Jyväskylä, Gummerus.

Ennen ruskaa

Sotavuosina armeijan korjaamolla hitsarintaidon hankkinut mies kulkeutuu sodan loputtua Helsinkiin, missä hankkii lisää teknillistä koulutusta ja aloittaa lopulta itsenäisen yrittäjän toimen. Tarmokas mies menestyy, verstaasta kasvaa suurisuuntainen ilmastointiliike - parakista kivinen tehdasrakennus. Eino Katajan elämä on ponnistelua hampaat irtessä, hetkeksikään hän ei lannistu. Mutta eräänä päivänä tulee takaisku: miehen sydän sanoo asiasta mielipiteensä. Eino Kataja toipuu kohtauksestaan, mutta ei tahdo enää saada otetta elämäänsä. Tarmonsä päivinäkin hän oli vieras Helsingissä, nyt orpouden tunne on äkkiä lisääntynyt. Loma olisi nyt tarpeen. Hän ei kuitenkaan pysty katkaisemaan sitä ajatusten ja toiminnan kehää, jota on vuosikymmenien aikana

kiertänyt.

Vasta syyspuolella kesää hän lopulta kiskaisee itsensä irti Helsingistä ja kääntää autonsa "viitostielle" ja kohti pohjoista "tekoseutuun". Matkan aikana mies vähitellen irtoaa arkisista kiireistään ja palaa nuoruutensa ja lapsuutensa muistoihin. Perille tultuaan hän toteaa, kuinka kaikki siellä on muuttunut, mutta pohjaltaan kuitenkin samaa. Samoin on laita hänen itsensäkin. Siellä hän sen ymmärtää, siellä, syksyiseksi kääntyvässä "tekoseudun" maisemassa hänen kriisinsä ratkeaa lopullisesti.

Päätalo, Kalle (1964): Ennen ruskaa. Jyväskylä, Gummerus.

Koillismaa kuvina

Kuvat: Reino Rinne

Koillismaa, jylhän kaunis, rikas ja köyhä "maakunta", on tämän poikkeuksellisen elävän ja idealtaan harvinaisen kuvateoksen aiheena. Kirja on syntynyt kahden Koillismaan oman kirjailijan yhteistyönä. Tekijöillä on ollut yhteinen näkemys mutta eri työkalut - tulokseksi on tullut harvinainen kuvan ja sanan yhteisvaikutus sekä yhtenäinen, voimakkaan näkemyksellinen kuva tästä

Suomi-äidin sydämessä sijaitsevasta maakunnasta. Teoksen kuva- ja tekstiaukeamat esittävät Koillismaan autereisia kesäpäiviä, välkkyviä vesiä ja pakkashuurteissa kimaltelevia metsiä, mutta yhtä paljon myös luonnon ja elämän "kuhjäpäiviä", joiden katveessa Koillismaan asukkaat elävät silloinkin kun matkailijat ovat siirtyneet muualle. Selkosten kuvaan antavatkin näkyvimmän värin juuri ihmiset. He ovat tuttuja jo Kalle Päätalon Koillismaa-trilogiasta, kuvateoksen sivuilla he liikkuvat ja tekevät töitään ympärillään suuri luonto tai kuhjaisen huoneen hämäryys ja suuri lapsiparvi.

Lahjakirja niille, jotka jo tuntevat Koillismaan lumouksen - sekä niille, jotka eivät vielä tunne.

Päätalo, Kalle (1964): Koillismaa kuvina. Jyväskylä, Gummerus.

Viimeinen savotta

Viimeinen savotta

"Viimeisessä savotassa" Kalle Päätalo liikkuu tutuissa maisemissaan. Tällä kerralla kirjan keskushenkilönä on Lapin jätkä Vikke Nilo, savotoiden ilonpittäjä ja naurumestari. Elämän varsitien kääntyessä kohti loppuaan silmää Vikke taaksepäin kirjaviin vaiheisiinsa: huutolaisaikoihin, purovarsiin ja savotoille, jätkän pyhään ja arkeen.

Tapansa mukaan Päätalo luo joukon vahvoja ihmiskuvia. Lehvän Manne, jonka talossa Vikke huutolaispojan karmeassa osassa, talon piika Manta, Viken uskollinen ja rehti kumppani Pyrjähtämättömän Einari ja monet muut painuvat

lukijan mieleen ja tulevat tutuiksi, samoin kuin tietysti itse Vikke Nilo, jossa Päätalo on kyennyt yhdistämään useita ristiriitaisia ominaisuuksia lämpimän inhimilliseksi ja lujaksi henkilökuvaksi.

Monitasoisuudessaan ja vivahteikkudessaan "Viimeinen savotta" on Kalle Päätalon rikkain kirja. Hän näyttää meille ajan, jona vaivaisapu muuttuu sosiaalihuolloksi, ja auttaa meitä ymmärtämään vanhempaa polvea, joka sitkeästi piti kiinni riippumattomuudestaan.

Päätalon kerronta on väljentynyt ja vapautunut; uudessa romaanissaan hän osoittaa hallitsevansa myös rehevän huumorin ja komiikan.

Päätalo, Kalle (1966): Viimeinen savotta. Jyväskylä, Gummerus.

Kalle Päätalo

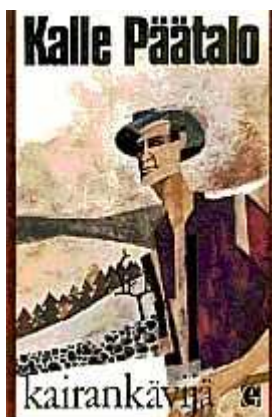
Nälkämäki

Kalle Päätalon uusi suurromaani liikkuu vahvalla todellisuuspohjalla. Tämä näkyy myös kirjan takakannesta, siinä esiintyvä kuljetustodistus on mukana kirjan tapahtumassa. Dokumentaarisuudestaan huolimatta "Nälkämäki" on vankkaa ja verevää kerrontaa, Päätaloa parhaimmillaan, verrattavissa "Viimeiseen savottaan".

Kirjan rikkaasta kuviosta irtoaa useita teemoja. Ehkä keskeisin on nälkä, verinen nälkä. Kun talousaliupseeri Matti Lieko ottaa tehtävänsä Siiranmäen vankileirissä kannaksella, hän kauhistuu sitä inhimillistä kurjuutta ja hätää, joka tulvii vankijoukosta häntä vastaan. Liekon mielessä kamppailevat leipä ja omatunto: hänen on ratkaistava auttaako vankeja määräysten vastaisesti tai pysyäkö turvallisten pykälien suojassa ja antaa vankien nääntyä nälkään. Inhimillisyys hänessä voittaa, samalla voittaa ihmisyytensä. Toinen väkevä teema on päähenkilön Matti Liekon sisäinen kasvu ja varmistuminen. Matti Lieko oppii paljon ihmisistä ja itsestään, eikä oppiminen ole helppoa. Monet sisäiset suojamuurit kaatuvat, ennen kuin Lieko seisoo avoimena ja teeskentelemättä itsensä edessä ja on valmis myöntämään omat heikkoutensa.

"Nälkämäki" on karkea kirja, mutta sen karmeutta maustaa ja keventää railakas huumori. Kalle Päätalolla on kyky luonnehtia ihminen muutamalla kuvaavalla vedolla, henkilökuvauksessa ja kirjavan henkilögallerian varmassa käsittelyssä piilee tälläkin kertaa hänen kertojavoimansa.

Päätalo, Kalle (1967): Nälkämäki. Jyväskylä, Gummerus.

Kairankävijä

"Kairankävijä" on Päätalon tähän saakka ehkä värikkäin ja iloisin teos. Hän kertoo siinä jälleen "Viimeisen savotan" sankarista Vikke Nilosta, "Kairankävijän" Vikke on juuri täyteen jätkän arvoon nouseva nuori hilpeä mies. Huutolaisajat ovat takana, kaira ja kaikki mahdollisuudet ovat avoimia Viken edessä. Vikke on pakahduttavana vapaa luomaan oman tiensä. Viken miehistyminen ei kuitenkaan ole helppo. Nuori mieli liikahtaa vielä helposti tosi kulkumiehelle sopimattomiin kepposiin, Viken ensimmäinen naiskokemus on karmaiseva, hyvin alkanut rippikoulu katkeaa kesken. Melkein aina Vikke jotenkin epäonnistuu, melkein kaikkialta hän joutuu lähtemään kiireesti. Mutta mikään ei lannista hänen mieltään pitkäksi aikaa. Kairaa riittää, Viken retket

johtavat aina Muurmannin ratatyömaalle saakka, venäläisten, kirgüisien ja kiinalaisten pariin. Kirkas ja liikkuva humeetivesi loihitti Viken suuhun mielikuvitukselliset tarinat, eikä Pohjolan korttiringissä löydy monta miestä, jotka eivät sortuisi Viken vilunkeihin. Sisinnä on kuitenkin reilu kairankävijä, taiturimainen koskenlaskija sekä eläinten ja heikompien jätkätoverien uhrautuva suojelija.

Vikke Nilo on ainutlaatuinen veijarihahmo, kekseliäs, monineuvo. Päätalon kertomuksesta kasvaa vapautunut ja suurenmoinen suomalaisen jätkän odysseia.

Päätalo, Kalle (1968): Kairankävijä. Jyväskylä, Gummerus.

Höylin miehen syksy

Yksinäinen mies mustuneella suokämpällä, seuranaan vain yksinäinen luonto, kurkien huudot ja raskas työ. Mikään tavallinen ojankaivaja Mikko Puurto ei ole. Hän on jättänyt kaupunkikotinsa tehdäkseen hyvää maaseudun köyhille

ihmisille. Näitä auttamalla hän omalta osaltaan haluaa teoilla aloittaa paremman maailman luomisen. Ojankaivu on ollut hänelle mieleistä iltatyötä jo hitsaaja- ja työnjohtaja-aikoina, ja jakamalla vähän ansioitaan hän koettaa häivyttää mielestään sodan ajoilta sinne jääneitä raskaita tunteita.

Melkein kaikki tämän seudun asukkaat, joihin Mikko syrjäisellä kämpällään saa tutustua, ovat jonkin sattuvan korkonimen kantajia. Isäntää, jolle hän oja kaivaa, kansa sanoo ansiota Astuja-Askanmaaksi. Joonas, jolle Mikko ensimmäiseksi housunliitungeistään rahoja ratkoo, tunnetaan yleisesti Tuulenkäypänä Tupalana, ja saman pökelöksi mainitun Joonaksen vaimo ja kymmenen lapsen äiti on leimattu - eikä ensinkään suotta - suorastaan komealla nimityksellä kuin Miljoonan Mulkun Alli. Möyhy-Villen ja Puli-Huttusen Mikko on tavannut jo tulomatkallaan kirkonkylässä.

Kun huhu Lootukorven höylistä ojurista pääsee liikkeelle, se paisuttaa Mikon housunliitingin, johon rahat on ommeltu, peräti huikeisiin mittoihin. Koko pitäjä ajattelee vain ilmaista rahaa, ja yksinäisellä ojatyömaalla alkaa olla monen näköistä kävijää. Ihmisen ulkokuori saattaa pettää usealla tavalla, huomaa Mikko, ja hän toteaa myös, ettei ihmiskunta muutu aivan helposti kuin on kuvitellut ja ettei antajan ja hyvän ihmisen osa tässä maailmassa aina ole autuas ...

Höylin miehen syksy jatkaa jälleen Kalle Päätalon lujaa kansan- ja ihmiskuvauslinjaa. Mutta siinä on myös uutta Päätaloa: kirpeää mustaa huumoria, joka kohdistuu meihin itseemme, naurettavaan ahneuteemme ja suorastaan traagisiin mittoihin kohoaviin inhimillisiin heikkouksiimme.

Päätalo, Kalle (1970): Höylin miehen syksy. Jyväskylä, Gummerus.

Susipari

Romaaneillaan Päätalon on tuonut kairojen ihmiset myös kymmenien tuhansien etelän asukkaiden hyväksi tutuiksi. Niin hyväksi, että lukemisen sijasta me paremminkin kuuntelemme mitä he puhuvat, katselemme miten elävät. Siksi heidän tapaamisensa näyttämöllä on mieluisa ja luonteva kohtaaminen. Ja kun näytelmästä vuorostaan tehdään kirja, on kirjallisen tuttavuuden kehä kiertynyt umpeen. Kehän sulkee nyt Päätalon ensimmäinen näytelmä "Susipari" - lukunäytelmä kairojen ihmisistä.

Mikä panee miehen pitkittämään vihille menoa toistakymmentä vuotta, elämään naisensa kanssa susiparina kyläläisten puheista ja pilkasta välittämättä, kestämaan papillisen arvovallan painostuksen, olemaan neljälle lapsellensa pelkkä Janne, isyyttään koskaan laillistamatta?

Jannen ja hänen perheensä kohtalosta ei puutu draamaa, jos ei tosin komediaakaan. Molemmat ainekset Päätalo on suhteuttanut syrjäkylän maisemiin niin tarkasti, että tuloksen on - poikkeuksellisesta henkilöasetelmasta huolimatta - ilmeisen yleispätevä kuva kairojen ihmisistä ja elämästä. Etelästä muuttanut kirkkoherra, pitäjän tietotoimistona tunnettu hieroja Lumpsaus-Hilma, kiertävä liikemies Tuira, Kiiskirannan Oskari ja ennen muuta Janne ja Saimi lapsineen vievät roolinsa läpi harvinaisella aitoudella. He ansaitsevat aplodinsa, istuupa yleisö sitten teatterissa tai lukulampun ääressä.

Päätalo, Kalle (1971): Susipari. Jyväskylä, Gummerus.

Sateenkaari pakenee

Teollisuusneuvos Heikki Laakarinne on aina ollut omapäinen mies, ainakin perheensä mielestä. Kun hän suuren leikkauksen edellä ryhtyy mielikuvitukselliseen urakkaansa, ei perheen päivittelyllä ole loppua. Mutta minkäs itsepäiselle miehelle mahtaa. Urakkansa keskellä Heikki Laakarinteellä on aikaa muistella menneitä ja palata sen päätettyään konkreettisestikin lapsuutensa maisemiin, joista aikoinaan katkeruuden vallassa lähti ja jonne ei aikunut palata ennen kuin nuoruudenaikaiset nöyryytykset olisi moninkertaisesti korvattu.

Lapsuudenmaisemiinsa Heikki Laakarinne ei suinkaan palaa yksin; hänellä on mukanaan kaunis kumppani, joka on hänelle tarpeellinen apu ja lohtu kotikylän maisemien ja ihmisten pakahduttavan kohtaamisen hetkellä. Ja kun matka on tehty, on Heikki Laakarinne valmis kohtaamaan myös sekä leikkauksen että perheensä uudistuneena miehenä.

Vaikka tarkkaavainen lukija voi löytää romaanin päähenkilön, teollisuusneuvos Heikki Laakarinteen, ja Iijoki-sarjan Kalle Päätalon elämänvaiheista joitakin yhtymäkohtia, on kyseessä silti itsenäinen, kuvitteellinen romaani. Se kertoo vakuuttavasti ja todenmukaisesti niistä unelmista, joita pitkän päivätyön tehneellä miehellä aikoinaan oli, ja siitä miten nuo unelmat toteutuivat.

Päätalo, Kalle (1996): Sateenkaari pakenee. Jyväskylä, Gummerus.

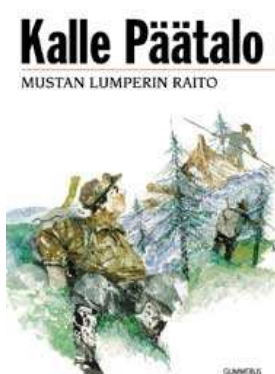

Juoksuhautojen jälkeen

Matti Kinnunen on viisissäkymmenissä oleva autokorjaamon omistaja. kesälomansa aikana hän lähtee äitinsä kanssa kiertomatalle äidin talvisotaan loppuneen nuoruuden maisemiin Kainuun ja Pohjois-Karjalan pitäjiin. Kiertomatkan aikana poika pääsee tutustumaan äitiinsä aivan uudella tavalla: tämän menneisyydestä paljastuu pojalle entuudestaan tuntemattomia asioita. Niinpä poika ensi kertaa tarkemmin kuulee äitinsä riipaisevista lapsuudenkokemuksista, siitä miten orpo tyttö oli lujilla kasvatuskodissaan ahneen ja ymmärtämättömän isännän komennuksissa. Poika näkee myös riihen, jossa hänen äitinsä nuorena tyttönä lottakavereittensa kanssa joutui järkyttävien ja lähes ylivoimaisten tehtävien eteen.

Mutta kierros ei ole ainoastaan retki menneisyyteen. Matti Kinnunen, kolmen sodan sotilaan ja lotan esikoinen, jonka vanhemmat raivasivat ja rakensivat sotien jälkeen ns. kylmän rintamiestilan, on tähän asti ymmärtänyt vanhemmistaan enemmän isäänsä, vaikka onkin ollut pitkälti äidin poika! Vasta heidän yhteisen matkansa aikana poika pääsee todella lähelle äitiään, alkaa ymmärtää äitinsä elämänvaiheita ja paineita ja arvostaa niitä entistä enemmän. Pojan ja äidin väliset siteet lujittuvat matkan aikana. Matin ja Jenni-äidin lämpimästi ja riipaisevasti kuvattu suhde muistuttaa Kalle Päätalon suhdetta omaan Riitu-äitiin.

Päätalo, Kalle (1997): Juoksuhautojen jälkeen. Jyväskylä, Gummerus.

Iijoen mestarin ensimmäinen kertomuskokoelma: Mustan Lumperin raito

Kalle Päätalon haaveena oli nuorena miehenä ennen mittavaa kirjailijan uraa julkaista kertomuskokoelma. Nyt, 39 romaanin jälkeen, haaveesta on tullut

totta. Kalle Päätalon ensimmäinen kertomuskokoelma käsittää kaksikymmentä kolme kertomusta sekä näytelmän Luponmakaajat. Kertomukset on kirjoitettu eri aikoina, ja monia on julkaistu aikoinaan erillisissä lehdissä. Näytelmä ja nimikertomus ovat kuitenkin ennen julkaisemattomia. Ne kertovat muiden kertomusten tavoin mestarismieheksi nousseen miehen nuoruusaikojen kokemuksista savotta- ja uittotöiden parissa. Pitkässä nimikertomuksessa Mustan Lumperin raito nuoren Kalle Päätalon oloinen poikanen joutuu muiden uittomiesten tavoin kulkemaan työn perässä epäinhimillisen raskaita matkoja. Kaikista kertomuksista välittyy lukijalle nykyaikana käsittämättömältä tuntuva yhteyksien puute ja työn raskaus, mutta myös työporukan syvä yhteisymmärrys ja yhdessäolon lämpö. Lukijan ilo ja onni on saada eläytyä noihin pula-ajan kokemuksiin mukavasti nojatuolissa istuen.

Päätalo, Kalle (1999): Mustan Lumperin raito. Jyväskylä, Gummerus.

Kalle Päätalo SELKOSTEN VILJASTAJA

Selkosten viljastaja

Kalle Päätalon edellinen teos Mustan Lumperin raito oli kertomuskokoelma, jonka kertomuksissa liikuttiin savotoilla ja uitossa. Selkosten viljastaja - kokoelmaan kootut eräkertomukset ovat 60-luvulla ilmestyneet Rakennustaito nimisessä lehdessä, ja niiden ensimmäisinä kiitollisina lukijoina ovat toimineet suomalaiset ammattirakentajat.

Kalle Päätalolla on poikkeava kyky tuottaa itsestään ehjiä oheispersoonia. Sen lisäksi, että hän on Iijoki-sarjassa kertojana uudelleen kokenut oman elämänhistoriansa, hän on varhemmassa ja osin myöhemmässäkin tuotannossaan "elättänyt" useita vaihtoehtoisia minuuksia.

Minälähtöinen asteikko on laaja. Kun vaikkapa Koillismaa-sarjan Kauko Sammalsuo muistuttaa ulkoisesti paljon luojaansa, on omalaatuinen Vikke Nilo sisäisen veijari Kallen viljelty mahdollisuus.

Samaan eloisien haamujen joukkoon liittyy eräjuttujen Usko Limitys. Hänen kirjallisessa hahmossaan Päätalo on jatkanut lyhytaikaiseksi jäänyttä pestiä Taivalkosken kunnanrakennusmestarina ja kierrättänyt pyytömiehen kuumaa verta, jonka kutsua ylityöteliäs elämä ei sallinut hänen omassa lihassaan ihan kylliksi noudattaa.

Iijoki-sarjasta tunnistuva esikuvansa on myös näiden kertomusten toisella vakituisella sankarilla, tarkasti ja humoristisesti kuvatulla Juusolla.

Hän on Koillismaan selkosten viimeinen viljastaja, joka luonnon ja taivaan merkkien, kalojen syöntiaikojen ja metson siipipankan nostoluun lisäksi tietää sääskien ja koko maailmankin iän.

Selkosten viljastaja esittelee meille tutun kirjailijan uudistuvassa asussa, jännittävien ja humorististen tilanteiden nopeana kehittelijänä ja tunnelmallisten luontokuvien tarkkana piirtäjänä.

Päätalo, Kalle (2000): Selkosten viljastaja. Jyväskylä, Gummerus.

Kalle Päätalo KANNAKSEN LOMAJUNA

Kannaksen lomajuna

Kalle Päätalon kolmas kertomuskokoelma "Kannaksen lomajuna" ilmestyy postuumina, mutta kirjailija ennätti vielä tarkistaa sen ennen kuolemaansa. "Mustan Lumperin raito", jonka kertomuksissa liikuttiin savotoilla ja uitossa, ja eräkertomusten kokoelma "Selkosten viljastaja" ehtivät ilmestyä hänen elinaikanaan. "Kannaksen lomajunan" pitkä niminovelli on ennen julkaisematon

kertomus lomamatkasta, jonka alikersantti Kalle Päätalo teki Kannakselta Siiranmäestä Lahteen. Lomajunassa on tunnelmaa: se on täpötäynnä lomalle matkustavia sotilaita, jotka kärsimättömänä odottavat hikisen junamatkan päättymistä. Kallella on erityinen syy odottaa lomaa: hänen on tarkoitus ostaa tällä lomalla kihlat kirjeenvaihtoverinsa Sylvin kanssa. Mutta lomareissusta tulee toisenlainen kuin Kalle osaa aavistaa, ja sen seuraukset ovat kauaskantoiset. – Pitkän niminovellin jatkona on kertomukseen liittyvät katkelma Iijoki-sarjan viimeisestä osasta "Pöllökanto Iijoen törmässä".

Kertomuskokoelman toisen osan muodostavat lyhyet kertomukset, jotka on julkaistu aikoinaan eri lehdissä. Ne kertovat Kalle Päätalon vaiheista rakennusmestarina ja kirjailijana. Joissakin kertomuksissa on päähenkilönä hyvin Kallen oloinen rakennusmestari Usko Limitys, joka esiintyi kertomuskokoelmassa "Selkosten viljastaja" yhdessä ystävänsä Juuson kanssa.

Kokoelman kolmannen osan muodostaa ennen julkaisematon näytelmä "Viimeinen muuri".

Päätalo, Kalle (2001): Kannaksen lomajuna. Jyväskylä, Gummerus.